

עולים שלב: ארה"ב וישראל ייאלצו לטפל בשני מוקשים בעזה

written by אלי קלוטשטיין | 09.12.2025

נסיעתו הצפויה של ראש הממשלה בנימין נתניהו לארה"ב בסוף החודש הקרוב, ופגישותיו עם הנשיא דונלד טראמפ באחוזתו בפלורידה, עתידות ככל הנראה לעמוד בסימן השיח על סיום שלב א' בעסקה להפסקת המלחמה בעזה והמעבר לשלב הבא.

לכאורה, המעמד הזה היה אמור לקרות כבר מזמן: לפי התוכנית המקורית, חמאס היה אמור להשיב את כל החטופים, החיים והמתים, תוך 72 שעות. אך חלפו להם כמעט חודשיים, ורק כעת אנחנו מתקרבים לרגע שבו עשויה להסתיים סאגת החטופים. לכאורה חמאס מוסיף לחפש גם בימים אלה אחר גופת החטוף האחרון, רן גואילי, ובינתיים הוא מושך את הזמן ומתכוון להמשיך העימות עם ישראל. ארגון הטרור ניצל את הזמן שחלף מאז נסיגת צה"ל לקו הצהוב כדי לשקם את כוחו, לבסס את השליטה האזרחית שלו באוכלוסיית עזה שבצידו המערבי של הקו, ולהקים מחדש חלק ממערכיו. אפילו בירושלים מודים בכך.

ישראל מצידה גם לא יושבת בחיבוק ידיים או שוקדת על השמרים. צה"ל מנצל את הזמן כדי להמשיך את ההרס של תשתיות חמאס והאזור הבנוי מסביב לקו הצהוב, חיסול כיסי ההתנגדות האחרונים של ארגון הטרור כמו המנהרות ברפיח, ותמיכה במיליציות המקומיות שמתבססות באזורים שבשליטת הצבא הישראלי.

אך כעת, כאשר החזרת החטופים עומדת להסתיים, כולם נמצאים עם הפנים קדימה לעבר המאבק לעיצוב רצועת עזה ביום הבא. סביר להניח שלמרות הדיווחים על המחלוקת בשאלה מתי להכריז רשמית על המעבר לשלב הבא, ואם לחכות להשבת גופתו של רן גואילי, לא זו תהיה הסוגיה המרכזית בלב הדיון בין המנהיגים בארה"ב. השאלה החשובה יותר היא אם ישראל תסכים לקבל תכתיב אמריקני שיכלול רק פתרונות חלקיים לסוגיית הפירוז והפירוק מנשק, עיכובים ודחייה של הסוגיה או הכנסה של מדינות לכוח הבינלאומי שלא יהיו מקובלות על ישראל.

סימן מטרים בעייתי אחד ניתן כבר השבוע: נראה שהאמריקנים הסכימו לוותר על הפקדתו של ראש ממשלת בריטניה לשעבר טוני בלייר כראש הגוף המנהל של הרצועה. זה לא מהלך פשוט: בלייר הוא האדם היחיד מלבד טראמפ ששמו הוזכר בפירוש בתוכנית עשרים הנקודות המקורית. זה סימן לא טוב לישראל, והוא מעיד שמדינות ערב ¹ בייחוד אלה שמכונות "מתווכות" ² מפעילות לחץ אדיר על האמריקנים להתקדם עם התוכנית, ואף משיגות תוצאות.

יש להצלחה הערבית בעניין הזה גם כמה סיבות. ארה"ב וטראמפ בפרט רוצים מאוד להתקדם

עם התוכנית לעתיד עזה, שבמובנים רבים מהווה לב של חזון אמריקני לשינוי פני האזור. הבית הלבן השקיע המון הון פוליטי וגם כלכלי בתוכנית הזאת, כולל למשל בהקמת המפקדה הבינלאומית בקריית-גת. תאריך היעד שכנראה סימן לעצמו טראמפ להתחלת מימוש החזון הוא השנה האזרחית החדשה, אבל הוא נתקל בקשיים מרובים, שלא ברור אם יצליח להתגבר עליהם. לכן הוא יסכים גם להתפשר מול שותפותיו השונות כדי לאפשר לתהליך לזרום, אפילו אם זה יגרור שינויים בתוכניות.

ממילא, טראמפ אוהב הכרזות גדולות ושואו, ופעמים רבות מעדיף את הצורה על המהות. זו גם הסיבה שרבים מההסכמים שתיווך בשנה האחרונה נוטים להתפרק. כך היה השבוע בגבול תאילנד-קמבודיה, כך אירע גם בקונגו. הנשיא האמריקני פעמים רבות ילחץ על הצדדים לוותר, ויבוא בדרישות בלתי אפשריות שגם בטווח הארוך כנראה אינן ישימות ² והכול כדי להנציח את שמו בהיסטוריה. אלא שזו הבעיה: לפעמים ניסיונות כאלה יביאו תוצאות, כמו הפסקות אש קצרות טווח או שחרור החטופים. אך לעיתים זה עשוי רק לדחות את העוינות ואפילו להחריף את המצב.

באופן פרטני בהקשר העזתי, במחלקת המדינה כבר מיהרו להדליף השבוע שהאמריקנים מעוניינים לצאת בהכרזות "בקרוב". לפי הדיווחים, האמריקנים כנראה רוצים להתחיל בפיילוט של גוף לניהול עזה, אולי אפילו רק באזור מצומצם כמו המובלעת של רפיח, במטרה להראות את ההתקדמות של התוכנית.

על רקע סמיכות הזמנים לתאריך היעד על פעילות הכוח הבינלאומי בעזה, משמעות הדבר היא שהפגישה של נתניהו וטראמפ אומנם תעסוק במתח שבין הצורה והתוכן ³ אך היא תהיה רק סופו של התהליך, ולא שיאו. הרי ישנה אפשרות סבירה שהאמריקנים יכריזו קודם כבר על הפעלת הכוח או הממשל בעזה, ולכן המפגש המתקשר עם נתניהו יהיה רק החגיגות סביבו. ייתכן שהעובדה שהאמריקנים יצאו בהכרזה כבר תאפשר לשני המנהיגים להתמקד בסוגיות אחרות, כגון איך מפרקים את חמאס מנשק או כיצד מתמקדים בארגון הטרור במסגרת השלב הבא.

לישראל יש קייס

בימים האחרונים משדרת ישראל כמה מסרים שעשויים להעיד אולי על היעדר חזון ברור בדבר העתיד הקרוב. כך למשל, ראש הממשלה נתניהו הצהיר, כנראה ברקע הלחץ האמריקני והערבי, שבקרוב יתחיל השלב השני בעזה. כמעט באותו זמן, הרמטכ"ל אייל זמיר דיבר בפני חיילים בשטח ואמר שהקו הצהוב יהיה הגבול החדש בעזה. אז למה ישראל מתכוננת? לנסיגה אפשרית בשלב השני או להתבצרות סביב השטח שבו חמאס נמצא כרגע? ואולי בכלל היא מתכננת מתקפה? הרי כמה ימים לאחר מכן הכריז נתניהו בכנסת שהשלב השני יכלול את פירוק חמאס מנשקו, ושזה יקרה "בדרך הקלה או הקשה".

חמאס, מנגד, זוכה לחיבוק דוב של ה"מתווכות", ומתכוון היטב ⁴ כנראה בהדרכתן ⁵ לקראת

השלב הבא, תוך שהוא מקפיד להשמיע אמירות מתונות לכאורה, ובמיוחד לכלי התקשורת הבינלאומיים. למשל, בריאיון לסוכנות הידיעות AP אמר בכיר הארגון באסם נעים שחמאס מוכן לדון במסגרת המשא ומתן על הקפאה או אחסון של נשק (יצא לכם פעם לאחסן מנהרה או מחרטת טילים?). הוא כמובן הקפיד להציב באותיות הקטנות תנאים שיהפכו את ה"וויתור" הזה לבלתי אפשרי, שכן הוא הזהיר שפעולה כזו תקרה רק במסגרת תהליך להקמת מדינה פלסטינית [?] שישראל מתנגדת אליה נחרצות, בוודאי בעזה, בשל השליטה שתהיה בה לחמאס מאחורי הקלעים.

נעים גם אמר כי מדובר יהיה בהפסקת אש לטווח ארוך, שבמהלכה חמאס יתחייב לא להשתמש בנשק [?] כלומר, במילים אחרות זו תהיה הודנה. המטרה של כל המהלך, כפי שעולה בבירור מדבריו, היא שארגון הטרור יוכל לשקם את כוחו בשנים של הפסקת האש עם ישראל, וממילא נעים גם אמר בבירור שחמאס "שומר על זכותו להתנגדות". זו המטרה ארוכת הטווח, וחמאס כלל לא מסתיר אותה. הוא בוודאי לא מוותר עליה.

בפרסומים אחרים הבהיר ח'ליל אלחיה, ראש חמאס, כי "אנו תומכים ביציבות", "אנו מקבלים את כוחות האו"ם ככוחות הפרדה ופיקוח על הגבולות והפסקת האש", וכי "אנו מעוניינים ללכת לבחירות". כל האמירות ה"נכונות" היו כאן. אלה הדברים שחמאס מעוניין להשמיע כלפי חוץ, והם לא מתנגשים עם הדברים האחרים שאומרים דובריו: טאהר נונו, למשל, ציין כי בחמאס דוחים בפירוש את הדרישה שיתפרק מנשק, ואמר כי לדעתו אין מדינה שתסכים לקחת חלק בכוח בינלאומי שייאבק בחמאס וינסה לאלץ אותו לוותר על נשקו. אפשר להקפיא את הנשק ולא להתפרק ממנו, ניתן להגיד שהכוח ישמור על השלום, אבל לא ייאבק בחמאס. זו מציאות שיכולה להסתדר.

אלא ששאלת הפירוק מנשק אינה פשוטה, ומסתמנת כאחד משני המוקשים העיקריים של המעבר לשלב ב' בהסכם הפסקת האש. המצרים לוחצים לפרוס את הכוח הבינלאומי ברצועה עוד לפני פירוק חמאס מנשק, הקטארים אומרים בפה מלא כי לא תהיה הפסקת אש כל עוד צה"ל לא ייסוג מהרצועה, והטורקים בכלל מציעים גרסה שלפיה אין קשר בין פריסת הכוח החמוש בעזה לבין פירוק חמאס מנשק, והוא אמור להקדים אותו ולסייע לארגון הטרור להתפרק מנשקו, אם יצטרך.

טראמפ, בלחץ כל אותן מדינות שעסוקות לכאורה בתיווך, צפוי אולי לבקש מישראל להפגין גמישות ביחס לתוכנית כולה וליעד של פירוק חמאס מנשק. ייתכן שהוא גם יבקש מצה"ל נסיגות נוספות. כל זאת, אף שגם הוא עצמו הצהיר שהרצועה תפורז וחמאס יפורק מנשקו גם בכוח הרובים של צה"ל אם יהיה בכך צורך. לא בטוח שהוא יתעקש לקיים את התחייבותו זו. הרי הוא גם אמר שלא יהיה "לוח זמנים קשה" לפירוז עזה, כך שהוא יוכל להיתלות באמירתו הזו ולנסות להמשיך לקדם את השלב השני מבלי להגיע לתוצאה הרצויה.

קשה לראות כיצד ישראל יכולה להתגמש בסוגיה הזאת. הרי ראשיה הבהירו שוב ושוב שלא

יקבלו את המציאות שבה חמאס ממשיך להחזיק בנשקו, וזה מנוגד גם למטרות המלחמה המוצהרות שלה. יתרה מכך, קריאה בתוכנית עשרים הנקודות המקורית של טראמפ מבהירה שיש לישראל קייס.

מיד אחרי תום השלב הראשון מפרטת התוכנית שיש לאנשי חמאס אפשרות לוותר על נשקם ולקבל חנינה או לצאת לחו"ל, ואז היא ממשיכה בסעיף 16 ואומרת כי בשלב השני כל התארגנויות הטרור, התשתיות, מתחמי ייצור הנשק, מנהרות ועוד ייהרסו ויפורקו לחלוטין. היא מוסיפה כי התהליך לפירוז עזה יושלם, וכי השותפות האזוריות ² כלומר, המדינות המתווכות ³ ייתנו ערובות לכך שאף ארגון טרור לא יהווה איום לעזה או לאנשיה.

רק לאחר מכן מתייחסת התוכנית להקמת כוח ייצוב בינלאומי, שיאמן את כוח המשטרה ברצועה, יעבוד עם ישראל ומצרים לייצוב הגבולות, ויפקד גם על סיכול הברחות. או אז, כאשר הכוח הזה ישיג את היציבות הדרושה ברצועה, מבהירה התוכנית כי "צה"ל ייסוג בהתבסס על אמות מידה, אבני דרך ומסגרות זמן שיהיו קשורות לפירוז, ויוסכמו בין צה"ל, כוח הייצוב הבינלאומי, נותנות הערבונות וארה"ב, במטרה להבטיח שעזה לא תהיה עוד איום על ישראל, מצרים או אזרחיה". באותו סעיף, אגב, מוזכר בפירוש שישראל תשמור על פרימטר ביטחוני ברצועה עד שיובטח לחלוטין "שבעזה לא תהיה אפשרות של התחדשות הטרור".

מכל זה ברור שארגוני הטרור צריכים להתפרק מנשק לפני כל כניסה של כוח בינלאומי, וכי ממילא הנסיגה של צה"ל אינה נדרשת עוד בשלב הזה, ולא תתרחש ללא הסכמות שמקובלות על ישראל וראשי הצבא.

הבעיה קשורה בסעיף הבא בתוכנית, מספר 17, שעוסק בשאלה מה יקרה אם חמאס לא יסכים להתפרק מנשקו או ינסה לעכב את התהליך. במצב כזה נכתב כי כל מה שפורט קודם לכן יתבצע באזורים נקיים מטרור שיועברו מידי צה"ל לכוח הייצוב הבינלאומי.

זה סעיף בעייתי לישראל, ולא ברור איך הוא מתפרש לאור המציאות העכשווית בשטח. האם רפיח, למשל, שבה פועל כיס חמאס, היא אזור נקי מטרור? איך אפשר לקדם את היישום של יתר אמות המידה שמופיעות בסעיף הקודם במצב הזה? נראה שאזורים אפורים אלה יהיו גם חלק מהדיונים בין ישראל לארה"ב בתקופה הקרובה.

המוקש הטורקי

סוגיה מורכבת לא פחות, המסתמנת כמוקש שני, היא שאלת המעורבות הטורקית בעזה. רג'פ טאיפ ארדואן רוצה מאוד להיכנס עם כוח צבאי לרצועה, אפילו אם ישראל לא מוכנה לקבל זאת. לפי הדיווחים, הטורקים השלימו את ההכנות, והאמריקנים מפעילים לחץ על ישראל לאפשר את שילובם בכוח.

הבעיה היא שגם לאמריקנים אין הרבה ברירות. טורקיה היא בינתיים כנראה המדינה היחידה

שרוצה להשתתף בתוכנית. יתר המדינות שנועדו לקחת חלק בכוח הבינלאומי לא בדיוק מגלות התלהבות. אזרבייג'ן עוד לא החליטה, אינדונזיה מקבלת רגליים קרות. הרבה גורמים הצהירו בגלוי שלא ישלחו כוח כדי להתעמת עם חמאס או לפרק אותו מנשקו, וכי לא יסכנו את חייליהם אם תתנהל לחימה בין חמאס לצה"ל.

אלא שאנקרה נתפסת בישראל כגורם שלילי מאוד. הטורקים מארחים בגלוי את ראשי חמאס בארצם, והאינטרסים שלהם חופפים רבים מאלה של ארגון הטרור. טורקיה הפגינה איבה גלויה לישראל בשנים האחרונות, היא מצויה במתח גם עם בנות בריתה יוון וקפריסין, ואף מסייעת לחמאס להשתקם ולהעביר כספים. קשה להאמין שניתן עוד למצוא מישהו כאן בישראל שסבור כי הטורקים הם גורם מתווך אובייקטיבי.

לפיכך, ישראל אינה צריכה או יכולה להרשות לעצמה להתפשר בסוגיה זאת, על אף כל הלחץ האמריקני הצפוי. הרי ארה"ב התחייבה שלא תכפה על ישראל לקבל בכוח הבינלאומי מדינה שבה לא תרצה. אם ארה"ב נקלעה למצב שאין לה מדינה אחרת, ישראל אינה זו שצריכה לספוג את המחיר. ודאי שהדברים נכונים כאשר הטורקים מתקדמים לכיוון ישראל מצפון, עם כוחות שנכנסו לסוריה. תנועת מלקחיים משני הכיוונים יכולה להיות מסוכנת לנו, ויש להישמר מפניה.

גורם אחר שרוצה לבסס את מעורבותו בעזה הוא קטאר, אף כי לא בממד הצבאי כמו אנקרה. השבוע הבהירה הנסיכות כי לא תשקיע כספים בשיקום הרצועה אחרי ש"אחרים הרסו" אותה, אך בד בבד היא לוחצת על נסיגה ישראלית כדי לשמור על הפסקת האש. יש לומר ביושר שהאינטרסים הקטאריים ככל הנראה מקבילים לאלה של חמאס. לא אכפת לדוחא ² ייתכן שהיא אפילו מעוניינת ³ לראות את חמאס משתקם וחוזר למצבו ערב המלחמה, כך שהשנתיים האחרונות הפכו בסך הכול ל"סבב" נוסף בעימותים עם ארגון הטרור. זה לא משחק לטובתנו, ועדיף היה לנו לראות את הקטארים נעלמים מהאופק העזתי.

אך בניגוד לטורקים, ולמרות שלרוב דווקא נוהגים לזהות את קטאר עם גורמים אסלאמיים קיצוניים, חשוב להזכיר התפתחויות בשנה האחרונה שמרמזות על אפשרות אולי להגיע דווקא עם דוחא להבנה אפשרית.

בשנה האחרונה הרחיבו ישראל וקטאר את שיתוף הפעולה הביטחוני שלהן, לפי דיווחים, מה שמאפשר להן להגיע גם לקשרים ישירים ולא רק לנהל יחסים שסובבים את חמאס ועזה. השבוע אפילו התקיימה פגישה משולשת של נציגים מווינגטון, ירושלים ודוחא, שנועדה לבחון את האפשרות של קידום הקשרים בין המדינות.

האינטרסים הקטאריים, יש לציין, קשורים גם בתחושת החשש שלהם מפעולות ישראליות נוספות. אומנם האמריקנים הגיעו איתם להסכם הגנה, אך הוא לא יוכל לסייע להם נגד פעולות חשאיות שאיש לא ייטול עליהן אחריות. ישראל הוכיחה את יכולתה בתחום זה, וההעזה שלה לתקוף בדוחא הלחיצה את הקטארים. הם לא ירצו שידור חוזר של מהלך כזה ⁴ גם אם בסגנון אחר. הם יעדיפו להגיע להבנות עם ישראל ולטייב את הקשרים עימה, כדי לא להסתכן בתקיפה

אומנם מדובר בתהליך ארוך טווח, שסיכוייו אינם גבוהים, אך זו סנונית שמעידה על אפשרויות חדשות שלא בהכרח היו קיימות בעבר. אם ניאלץ לבחור צפרדע שנצטרך לבלוע בשל הלחץ האמריקני, שיעמיד בפנינו ברירה בין דוחא או אנקרה ² לא בטוח שכדאי לפסול במהירות דווקא את האפשרות הקטארית.

במקביל, יש גם עוד דברים ורעיונות מחוץ לקופסה שישראל מוכרחה לחשוב עליהם ולקדם אותם. כך למשל, פרסום על כך שישראל דורשת להפסיק את העיסוק במעמד וסוגיית הפליטות כתנאי לכל שילוב של הרש"פ בעתיד עזה הוא התקדמות חיובית, שמבהירה כי ישראל מתחילה להפנים את הצורך לטפל בבעיות השורש של הסכסוך עם הפלסטינים.

אפשר גם להמשיך לעודד את יציאת העזתים לחו"ל, בין אם במסגרת טיפולים רפואיים או בהגירה מרצון. זו סוגיה שלא מרבים לדבר עליה, אך מתחת לרדאר מאות אלפי תושבים עזתים עוזבים את מולדתם לחו"ל. זו התפתחות חיובית, שמאפשרת גם להם חיים בטוחים ונורמליים במקומות אחרים בעולם.

כמו כן, ניתן להמשיך לתמוך בכוחות המקומיים בעזה שמתנגדים לחמאס, אפילו אחרי חיסול אבו-שבאב. מלבד הכוחות שלו קמו עוד 3-4 מיליציות חמושות באזורים שונים של עזה שמצויים תחת שליטה של צה"ל, וגם הארגון של אבו-שבאב עשוי להמשיך לפעול אחרי מותו. כל אותן התארגנויות מאתגרות את הדומיננטיות של חמאס ברצועה באופן נקודתי, ומאפשרות לתושבים לחלוט על מעבר לחיים תחת שלטון אחר, מסוג שנהנה מתמיכה ישראלית ואשר מאפשר תנאים טובים יותר בעת הזאת.

סוגיה זו, אגב, מציפה גם מחדש את בעיית תפוצת הנשק והשבטיות הכוחנית בעזה. החיים ברצועה, אפילו באזורים שבהם חמאס לא נוכח, מושתתים במידה רבה על כוח הזרוע ועל תרבות שבטית-ערבית. גם אם חמאס יעלם מהשטח בסופו של דבר, וגם אם יפורק מנשקו, ישראל עדיין תצטרך להתמודד עם היקף הנשק הבלתי-נתפס בעזה, המנטליות הכוחנית וההיררכיה המשפחתית-חמולתית. אם לא תעמיד כוח מרכזי אחד שמחזיק בנשק באופן בלעדי ומשליט את מרותו ברצועה, היא עלולה במהירות להידרדר לכאוס. כדאי להתחיל לחשוב על הסוגיה הזאת כבר עכשיו, כי היא רלוונטית גם לשטחים שבהם חמאס לא נוכח. עדיף שלא נמצא את עצמנו מופתעים בדיעבד, ואז ניאלץ למצוא פתרון דחוק.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 9 בדצמבר, 2025.